

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

**TAARIFA YA MWAKA YA SHUGHULI ZA KAMATI YA KUDUMU YA
BUNGE YA MIUNDOMBINU KWA KIPINDI CHA
JANUARI 2021 HADI FEBRUARI 2022**

[Imetolewa chini ya Kanuni ya 136 (15) ya Kanuni za
Kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020]

Ofisi ya Bunge,
Mtaa wa Makole,
S.L.P. 941,
41105 **DODOMA.**

Februari 2022

YALIYOMO

SEHEMU YA KWANZA.....		1
1.0	MAELEZO YA JUMLA.....	1
1.1	Utangulizi.....	1
1.2	Muundo wa Taarifa.....	1
1.3	Msingi wa Shughuli zinazotekelezwa na Kamati	2
1.4	Njia iliyotumika.....	4
SEHEMU YA PILI.....		5
2.0	SHUGHULI ZILIZOTEKELEZWA NA UCHAMBUZI WA MATOKEO...	5
2.1	Ufafanuzi wa Shughuli	5
2.1.1	Bajeti za Wizara zilizo chini ya Kamati	5
2.1.2	Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo	6
2.1.3	Ziara za ufuatiliaji wa shughuli za Serikali.....	7
2.1.4	Uchambuzi wa Taarifa za utendaji.....	9
2.2	Uchambuzi wa Matokeo	9
2.2.1	Mafanikio na changamoto katika Sekta ya Uchukuzi	10
2.2.2	Mafanikio na Changamoto katika Sekta ya Ujenzi.	15
2.2.3	Mafanikio na changamoto katika sekta ya mawasiliano	22
SEHEMU YA TATU.....		30
3.0	MAONI NA MAPENDEKEZO.....	30
3.1	Maoni ya jumla.....	30
3.2	Mapendekezo	30
3.2.1	Sekta ya Uchukuzi.....	31
3.2.2	Sekta ya Ujenzi.....	34
3.2.3	Sekta ya Mawasiliano na Teknolojia ya Habari	36
SEHEMU YA NNE.....		41
4.0	HITIMISHO NA HOJA.....	41
4.1	Hitimisho.....	41
4.2	Hoja	43

**TAARIFA YA MWAKA YA SHUGHULI ZA KAMATI YA
KUDUMU YA BUNGE YA MIUNDOMBINU KWA KIPINDI
CHA JANUARI 2021 HADI FEBRUARI, 2022**

SEHEMU YA KWANZA

1.0 MAELEZO YA JUMLA

1.1 Utangulizi

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha mbele ya Bunge lako tukufu, Taarifa ya Mwaka ya Shughuli za Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu kwa kipindi cha Januari 2021 hadi Februari, 2022. Taarifa hii inawasilishwa kwa mujibu wa Kanuni ya 136 (15) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020. Madhumuni yake ni kuliwezesha Bunge kuijadili na hatimaye kuamua kutokana na mapendekezo ya Kamati kwa kuzingatia ufafanuzi unaotolewa.

Mheshimiwa Spika, mjadala wa Taarifa hii utaliwezesha Bunge kufuatilia na kutathmini utekelezaji wa shughuli za Serikali katika sekta zinazosimamiwa na Kamati hii. Aidha, maudhui ya Taarifa hii yanaweza kulifaa Bunge katika kuhakiki hatua zinazofikiwa na Serikali ili kukidhi matarajio ya wananchi kwa sekta za Ujenzi, Uchukuzi, Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari.

1.2 Muundo wa Taarifa

Mheshimiwa Spika, ili kuweka bayana muktadha wa majadiliano na kuvutia ufuatiliaji wa Taarifa hii kabla ya kuanza majadiliano, naomba kutambulisha muundo wa Taarifa kwa kutaja sehemu zake kuu kama ifuatavyo:-

- (i) Sehemu ya kwanza inayotoa maelezo ya jumla, ikiwemo msingi wa shughuli za Kamati, njia na mbinu zilizotumika pamoja na orodha ya shughuli zilizotekelezwa;
- (ii) Sehemu ya pili inayofafanua shughuli zilizotekelezwa na uchambuzi wa yaliyojitokeza wakati wa utekelezaji. Aidha, sehemu hii inabainisha mafanikio yaliyobainika na changamoto zinazojitokeza;
- (iii) Sehemu ya tatu inayotoa maoni ya jumla na mapendekezo ili kuliwezesha Bunge kuamua; na
- (iv) Sehemu ya nne na ya mwisho inahitimisha na kutoa hoja kwa hatua ya Bunge lako tukufu kujadili na kufanya uamuzi.

1.3 Msingi wa Shughuli zilizotekelezwa na Kamati

Mheshimiwa Spika, shughuli zilizotekelezwa na Kamati kwa kipindi cha mwaka mmoja zilihusu ufuatiliaji wa majukumu yanayotekelezwa na wizara inazosisimamia. Msingi wa shughuli hizo unaanzia kwenye Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania hadi Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020.

Mheshimiwa Spika, Ibara ya 8 (1) (b) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 inatambulisha lengo kuu la Serikali la kuwezesha ustawi wa wananchi. Aidha, Ibara ya 96 ya Katiba inalipa Bunge uwezo wa kuunda Kamati za namna mbalimbali kwa ajili ya utekelezaji bora wa madaraka yake. Vile vile, Ibara ya 63 (2) ya Katiba imelipa Bunge jukumu la kuisimamia na kuishauri Serikali kwa niaba ya wananchi.

Mheshimiwa Spika, Kifungu cha 7 (1) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Bunge, kimebainisha majukumu ya Kamati za Kudumu

za Bunge za kisekta, ikiwemo Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu. Majukumu hayo ni:-

- (i) Kushughulikia bajeti za Wizara inazosisimamia;
- (ii) kushughulikia Miswada ya sheria na mikataba inayopendekezwa kuridhiwa na Bunge iliyo chini ya Wizara inazosisimamia;
- (iii) Kushughulikia Taarifa za utendaji za kila mwaka za Wizara inazosisimamia; na
- (iv) Kufuatilia utekelezaji unaofanywa na Wizara hizo.

Mheshimiwa Spika, kwa msingi huo, katika kipindi cha Januari 2021 hadi Februari, 2022, Kamati ilitekeleza shughuli zifuatazo:-

- (i) Kupata mafunzo kuhusu muundo na majukumu ya Wizara inazosisimamia pamoja na Taasisi zilizo chini ya Wizara hizo ili kujiandaa na wigo wa majukumu yake;
- (ii) Kujadili Taarifa za utekelezaji wa bajeti za Wizara inazosisimamia kwa kipindi cha nusu mwaka (Julai – Disemba, 2021) kwa lengo la kufuatilia utekelezaji wa Bajeti;
- (iii) Kutembelea na Kukagua miradi ya maendeleo chini ya Wizara inazosisimamia iliyotengewa fedha kwa mwaka wa fedha 2020/2021; na
- (iv) Kuchambua Taarifa za utekelezaji wa bajeti ya mwaka 2020/2021 na makadirio ya Bajeti ya mwaka 2021/2022 za Wizara inazosisimamia.

1.4 Njia iliyotumika

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 142 ya Kanuni za Bunge ambayo, pamoja na mambo mengine yanataka Taarifa ya Kamati ibainishe njia au mbinu iliyotumia, naomba kulijulisha Bunge kuwa Kamati ilitumia njia na mbinu zifuatazo:-

- (i) Kuwapatia wajumbe mafunzo ili kuwawezesha kuwa katika muktadha wa majukumu yao na kujielekeza kwenye matarajio ya Bunge la kumi na mbili kwa Kamati hii;
- (ii) Kujadili masuala ya sekta na kuibua ajenda ya kuwekwa kwenye Ratiba;
- (iii) Kudadavua maudhui ya Taarifa zote zilizowasilishwa ili kupata utoshelevu wa maudhui kwa kulinganisha na mahitaji ya uelewa wa Kamati kuhusu jambo linahusika;
- (iv) Kutembelea baadhi ya maeneo na kuona hali halisi;
- (v) Kujumuisha mambo yanayobainika kwenye vikao wakati wa majadiliano na mahojiano ili kuorodhesha mambo makuu ya kutolewa maoni na ushauri.

Mheshimiwa Spika, njia na mbinu hizo zilitupa tumaini la kufanikisha utekelezaji wa shughuli za Kamati kama inavyoripotiwa. Aidha, uthabiti wa maudhui ya Taarifa hii umetokana na njia na mbinu hizo. Naliomba Bunge lako tukufu liipokee na kuijadili Taarifa hii kwa kuzingatia ufanisi wa njia na mbinu zilizotumika.

SEHEMU YA PILI

2.0 SHUGHULI ZILIZOTEKELEZWA NA UCHAMBUZI WA MATOKEO

2.1 Ufafanuzi wa Shughuli

Mheshimiwa Spika, kama nilivyoieleza hapo juu, Kamati hii inasimamia shughuli za umma zinazotekelezwa na Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi na Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari. Sekta kuu zinazohusika ni Ujenzi, Uchukuzi, Habari, Mawasiliano, na Teknolojia ya Habari.

Mheshimiwa Spika, katika kufuatilia sekta hizo kamati ilitekeleza shughuli zifuatazo:-

2.1.1 Bajeti za Wizara zilizo chini ya Kamati

Mheshimiwa Spika, tarehe 22 – 26 Machi, 2021, Kamati ilizingatia majukumu yake kwa mujibu wa kifungu cha 7 (1) (a) - (d) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Bunge na kushughulikia Bajeti ya Wizara inazosisimamia. Baada ya shughuli hiyo, tarehe 17 Mei, na 19 Mei, 2021, Kamati iliwasilisha Bungeni maoni na ushauri wakati wa vikao vya Mkutano wa Tatu wa Bunge.

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa Bajeti ya Wizara hizo kwa mwaka wa fedha 2021/2022 bado ipo kwenye mchakato wa utekelezaji wake, Kamati inaendelea kufuatilia na itatoa maoni na ushauri wake wakati ukifika kwa mujibu wa Kanuni ya 118 (5) ya Kanuni za Bunge. Kwa sasa Kamati

inatoa rai kuwa Serikali iendelee kuhakikisha kwamba malengo ya Bajeti yanazingatiwa ipasavyo na fedha iliyoidhinishwa na Bunge inapatikana na kutumika ilivyokusudiwa.

2.1.2 Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, tarehe 12 – 17 Machi, 2021, Kamati ilizingatia masharti ya Kanuni ya 118 (4) ya Kanuni za Bunge na kutembelea miradi inayotekelezwa na Wizara zilizo chini yake. Miradi hiyo ni:-

- (i) Ujenzi wa Reli ya Kisasa - SGR , **Mradi Na. 4281**
- (ii) Ujenzi wa nyumba za Magomeni, **Mradi Na. 6327**
- (iii) Daraja la Tanzanite, **Mradi Na. 4191;**
- (iv) Ujenzi wa barabara ya Mzunguko ya Dodoma, **Mradi Na. 4166;**
- (v) Ujenzi wa miundombinu ya Mabasi yaendayo haraka BRT, - **Mradi Na. 4285;**
- (vi) Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Msalato Dodoma – **Mradi Na. 4286;**
- (vii) Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano - Dar es Salaam – **Mradi Na. 4283;** na
- (viii) Maboresho ya Bandari;

Mheshimiwa Spika, Miradi hiyo itasaidia kuwezesha ustawi wa wananchi na maisha bora ya watanzania, jambo linaloendana na lengo kuu la Serikali kwa mujibu wa Ibara ya 8 (1) (b) ya Katiba. Kwa ujumla miradi hiyo:-

- (i) Itaboresha usafiri, huduma za usafirishaji na uchukuzi pamoja na mauzo nje ya nchi kwa kuchangia uchumi wa Taifa ili hatimaye kuboresha zaidi maisha ya wananchi;
- (ii) Itaimarisha mawasiliano na kuchochea ukuaji wa uchumi na ustawi wa maisha nchini;
- (iii) Itaboresha maisha ya wananchi na kurahisisha shughuli zao za uzalishaji mali na ustawi wa maisha yao; na
- (iv) Itachochea kukua kwa Sekta zingine muhimu za uchumi kama vile sekta ya biashara na sekta ya Utalii kutokana na ubora wa viwanja vya ndege, miundombinu ya Bandari, barabara na reli.

2.1.3 Ziara za ufuatiliaji wa shughuli za Serikali

Mheshimiwa Spika, Kwa kuzingatia masharti ya kifungu cha 7(1) (d) kikisomwa kwa pamoja na kifungu cha 6(8) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati ilitembelea mikoa mitatu ambayo ni Dodoma, Morogoro na Dar es Salaam. Ziara hizo ziliwezesha Kamati kufuatilia mambo yafuatayo:-

- (i) Ukarabati wa Mabehewa ya Gari Moshi - Morogoro, ili kujiridhisha na juhudi za kuboresha huduma ya usafiri katika Sekta ya Reli;

- (ii) Utendaji wa Shirika la Mawasiliano Tanzania (TTCL) kwa lengo la kuona juhudi za kuboresha huduma muhimu ya mawasiliano;
- (iii) Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano ili kubaini mafanikio na changamoto kwa lengo la kutoa ushauri utakaowezesha kuimarisha mawasiliano na kukidhi matarajio ya wananchi;
- (iv) Shirika la Posta Tanzania (TPC) ili kufuatilia ufanisi na ubora wa huduma za kiposta;
- (v) Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA) ili kujiridhisha na jinsi inavyosimamia mawasiliano ya Kiposta, kielektroniki na tasnia ya utangazaji wa habari. Lengo la ziara hii lilikuwa ni kufuatilia uzingatiaji wa misingi bora ya kekta ya mawasiliano; na
- (vi) Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote (UCSAF) wenye dhamira ya kufanikisha upatikanaji wa huduma za mawasiliano Tanzania kikamilifu na kwa usawa. Katika ziara hiyo, Kamati ililenga kufuatilia uwezo wa kushirikiana na watoa huduma za mawasiliano. Aidha, Kamati ilitaka kujiridhisha na juhudi za serikali kuwezesha ufikiaji wa huduma za mawasiliano katika maeneo yenye mawasiliano hafifu na yasiyo na mawasiliano kabisa.

2.1.4 Uchambuzi wa Taarifa za Utendaji

Mheshimiwa Spika, njia kuu ya utekelezaji wa majukumu ya kibunge ni vikao vya kujadili Taarifa mbalimbali. Katika kipindi cha Januari, 2021 hadi Februari, 2022, Kamati ilipokea na kujadili taarifa za taasisi ishirini na moja zilizo chini ya Wizara inazosisimamia. Kamati ilichambua maudhui ya taarifa hizo kwa kuoanisha na hali halisi na matarajio ya wananchi katika sekta hizo. Nafurahi kulijulisha Bunge kuwa mara zote, Mawaziri wa sekta zinazohusika walitoa ushirikiano ilivyostahili.

Mheshimiwa Spika, naomba kulijulisha Bunge lako tukufu kuwa utaratibu wa kupokea na kujadili taarifa za kutoka Serikalini unaiwezesha Kamati kulisaidia Bunge kutekeleza majukumu yake ya kuisimamia Serikali kwa mujibu wa Ibara ya 63 (2) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Hata hivyo, napenda kusesitiza kwamba upo umuhimu wa Wizara zote kuendelea kutoa taarifa za kina zinazohitajika kwenye Kamati za Bunge tena kwa wakati. Iwapo Taarifa zitawasilishwa kwa kuchelewa zitawanyima wajumbe fursa ya kufanya uchambuzi wa kina na kuathiri tija ya uchambuzi.

2.2 Uchambuzi wa Matokeo

Mheshimiwa Spika, baada ya kuelezea shughuli hizo, sehemu hii ya Taarifa inaonesha uchambuzi wa kina wa yaliyojitokeza na kubainisha ubora na dosari. Lengo ni kuhakiki shughuli za umma zilizotekelezwa katika sekta zinazosimamiwa na Kamati kwa

kuzingatia matarajio ya wananchi. Naomba kulijulisha Bunge matokeo ya uhakiki yanayoonesha mafanikio na changamoto kwa kila sekta kama ifuatavyo:-

2.2.1 Mafanikio na Changamoto katika Sekta ya Uchukuzi

Mheshimiwa Spika, sekta ya uchukuzi ni muhimu katika kuboresha maisha ya wananchi. Sekta hii ikiboreshwa inapunguza gharama za usafirishaji wa watu, mizigo na bidhaa na hatimaye kuboresha kiwango na ubora wa maisha ya watu. Kwa msingi huo, Kamati ilihakiki mchango wa sekta hii na kubaini mafanikio na changamoto katika sekta ndogo ya usafiri na usafirishaji majini na usafiri wa Reli kwa taasisi zifuatazo:-

a) Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania - TPA

Mheshimiwa Spika, wakati wa kutekeleza shughuli zake kwa kipindi cha Januari, 2021 – Februari, 2022, Kamati ilibaini kuwa TPA ilipata mafanikio yafuatayo:-

- (i) Ili kuongeza ufanisi wadau wa shughuli mbalimbali za kibandari wamewekwa pamoja ili kurahisisha shughuli na utendaji wao. Aidha, TPA, TRA na e-GA wameendelea kukamilisha mfumo wa kuhudumia shehena kwa pamoja. Mfumo huo unaongeza ufanisi na kuboresha huduma za bandari;
- (ii) Kuendeleza uboreshaji wa huduma za bandari nchini. Kwa sasa bandari ya Dar es Salaam, Tanga na Mtwara

zinaendelea kuboreshwa ili kuboresha huduma na kuongeza tija. Sambasamba na hilo, ujenzi wa bandari kavu katika eneo la Kwala - Ruvu unaendelea vizuri; na

- (iii) TPA imeendelea kutumia kampeni ya pamoja miongoni mwa wadau ili kutangaza huduma zake kielektroniki na kujiweka vizuri kiushindani katika masoko yake ya ndani ya ukanda wa kusini na mashariki mwa Afrika.

Mheshimiwa Spika, pamoja na mafanikio hayo, huduma za bandari nchini zinakabiliwa na changamoto zifuatazo:-

- (i) Mifumo ya TEHAMA isiyotosheleza imesababisha watumiaji wa bandari kutumia muda mrefu kupata huduma kwa kuwa mfumo wa kielektroniki unaotumiwa haujawaunganisha wadau wote wa bandari. Wadau hao ni Mkemia mkuu, Shirika la Viwango Tanzania - TBS, Wizara ya Nishati, Madini na wadau wengine. Hali hiyo inasababisha ucheleweshaji wa uondoshwaji wa mizigo bandarini jambo lisilokuwa na tija katika biashara na huduma;
- (ii) Kero za Huduma ya bandari ya Dar es salaam inasababisha baadhi ya wateja wakubwa wa bandari hiyo kuhamia bandari za nchi jirani. Hali hiyo inaathiri kwa kiasi kikubwa mapato ya nchi; na
- (iii) Kuendelea kuwepo kwa tatizo la usalama mdogo wa mizigo iliyopo bandarini ni jambo linalosababisha kuendelea kuwepo kwa malalamiko ya wateja. Hali hiyo inahitaji kufanyiwa kazi ili kuvutia watumiaji wa

huduma za bandari na kuongeza mchango wa huduma hizo katika kukuza uchumi wa Taifa.

Mheshimiwa Spika, uboreshaji wa miundombinu ya bandari nchini unaendelea vizuri. Ni matarajio ya Kamati kuwa kukamilika kwa maboresho hayo kutaongeza uwezo wa bandari kuhudumia meli kubwa na kuongeza shehena. Kwa hali hiyo, bandari zetu zitakuwa na uwezo wa kushindana katika eneo la Afrika Mashariki, Kati na Kusini. Aidha maboresho hayo yatawezesha huduma bora kwa wananchi wanaotegemea bandari.

b) Ujenzi wa Reli ya kisasa nchini – SGR

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipotembelea mradi huu ilibaini mafanikio yafuatayo:-

- (i) Mradi huu umechangia pato la Taifa na mazingira bora ya utekelezaji wa sera ya viwanda, kwa kuongeza mahitaji makubwa ya saruji, kokoto, nondo pamoja na vifaa vingine vya ujenzi. Hatua hiyo imeviweka viwanda vyetu vya ndani katika nafasi nzuri ya kupata soko la bidhaa zake;
- (ii) Sekta ya usafirishaji imefaidika katika mradi huu kwa kutoa fursa kwa baadhi ya watanzania ambao magari yao yamekodishwa, kushiriki moja kwa moja katika usafirishaji wa vifaa na mitambo mbalimbali na kujiongezea kipato; na

- (iii) Wananchi wameongeza kipato kutokana na kupata ajira katika utekelezaji wa mradi. Kwa mfano, baadhi ya wakandarasi wazawa wanashiriki moja kwa moja kupata kandarasi za ujenzi.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipotembelea mradi huu, ilibaini changamoto mbalimbali kama ifuatavyo:-

- (i) Kuchelewa kukamilisha ujenzi wa kipande cha kutoka Dar es Salaam – Morogoro kutokana na mabadiliko ya hali ya hewa yaliyosababisha mvua nyingi kipindi cha Septemba, 2019 hadi Mei, 2020;
- (ii) Mlipuko wa ugonjwa wa UVIKO-19 ulisababisha utekelezaji wa baadhi ya kazi uathirike kutokana na kufungwa kwa viwanda vingi vilivyotegemewa kwa malighafi; na
- (iii) Mgogoro wa umiliki wa ardhi katika eneo linalotumika kujenga stesheni ya Morogoro unakwamisha ujenzi wa baadhi ya miundombinu muhimu. Mgogoro huo unawahusisha Halmashauri ya Mji wa Morogoro, Jeshi la Magereza na baadhi ya wananchi.

Mheshimiwa Spika, reli hii ikikamilika itachochea mipango ya Serikali katika kutekeleza sera ya viwanda na kuifikisha Tanzania kwenye uchumi wa kati ifikapo mwaka 2025. Aidha, reli hii itachochea mapinduzi ya kiuchumi kwa kanda nzima ya Afrika Mashariki na kati hususani nchi zisizopakana na bahari.

c) Chuo cha Bahari Dar es Salaam - DMI

Mheshimiwa Spika, Miongoni mwa shughuli zilizotekelezwa na Kamati ni pamoja na kutembelea Chuo cha Bahari Dar es Salaam. Katika ziara hiyo, Kamati ilibaini mafanikio yafuatayo:-

- (i) Chuo kimeendelea kuongeza idadi ya wanafunzi kutoka nchi mbalimbali kama vile Kenya, Uganda, Rwanda, Burundi, Comoro, Congo, Namibia, Zambia na Malawi. Aidha, udahili uliongezeka kutoka wanafunzi 963 mwaka 2016/2017 hadi wanafunzi 1,579 mwaka 2020/2021;
- (ii) Chuo kimeendelea kuwa na hadhi ya kituo bora cha mafunzo ya bahari katika jumuiya ya Afrika Mashariki sambamba na kuendeleza uhusiano wa kitaaluma na vyuo vya nchi mbalimbali kama vile China, Namibia, na Norway. Hali hiyo inakiwezesha chuo hicho kuchangia katika uchumi wa nchi; na
- (iii) Chuo kimeendelea kuwa na upekee katika kanda ya Afrika Mashariki na kati kinachotoa wahitimu wa fani ya Ubaharia wanaokubalika kwenye soko la ndani na nje ya nchi.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini kuwa pamoja na mafanikio hayo, Chuo hiki kimekuwa na changamoto zifuatazo:-

- (i) Miundombinu duni isiyotosheleza mahitaji kutokana na ongezeko kubwa la wanafunzi.
- (ii) Ufinyu wa vyumba vya ofisi kwa ajili ya watumishi unaathiri ufanisi wa shughuli za uendeshaji na ufundishaji;
- (iii) Uhaba mkubwa wa vifaa vya kufundishia kama vile *simulator* za kisasa, rada, vituo vya moto vya mafunzo ya vitendo, na mabwawa ya kuogelea unaathiri mazingira ya kujifunzia; na
- (iv) Kukosekana kwa fedha za kutosha kutoka Serikalini (Ruzuku) kunaathiri ufanisi wa uendeshaji wa chuo.

Mheshimiwa Spika, Bunge linaamini kuwa, uwepo wa chuo hiki utachangia kupunguza changamoto ya ukosefu wa ajira kwa wananchi. Mafunzo yatakayotolewa yatakuwa na mlengo wa kutoa wataalam wa fani ya ubaharia.

2.2.2 Mafanikio na Changamoto katika Sekta ya Ujenzi

(a) Ujenzi wa Viwanja vya Ndege

Mheshimiwa Spika, Katika Ujenzi wa Viwanja vya ndege kuna mafanikio yafuatayo:-

- (i) Kuongezeka kwa uwezo wa viwanja vya ndege kupokea na kuhudumia ndege kubwa, pia kutumika katika vipindi vyote vya mwaka sambamba na kuboresha ulinzi na usalama na huduma bora kwa watumiaji wa viwanja vinavyo husika;

- (ii) Kuboreshwa kwa huduma za usafiri wa anga nchini katika mikoa mbalimbali kama vile kiwanja cha Kimataifa cha Julius Nyerere, (JNIA), kiwanja cha Dodoma, Iringa, Mwanza, Arusha, Tabora, Songwe na mikoa mingine;
- (iii) Kuwezesha ukuaji wa sekta ya utalii na pato la Taifa, kwani usafiri wa anga nchini umeimarishwa kwa kiwango kikubwa; na
- (iv) Uboreshaji wa viwanja vya ndege nchini umesaidia kuvutia wawekezaji wengi kutoka nje hivyo kukuza uchumi wa nchi na wananchi.

Mheshimiwa Spika, Pamoja na manufaa hayo, ujenzi wa viwanja vya ndege unakabiliwa changamoto zifuatazo:-

- (i) Kuwepo kwa majengo marefu na makazi ya watu karibu na viwanja vya ndege;
- (ii) Ufinyu wa bajeti na kutokutolewa fedha kwa wakati unachangia kuchelewa kukamilika kwa miradi; na
- (iii) Mabadiliko ya tabianchi yanaathiri barabara za lami na tabaka la juu la barabara za kurukia na kutua ndege.

(b) Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Msalato - Dodoma

Mheshimiwa Spika, ingawa mradi huu haujaanza rasmi, lakini upembuzi wa Kamati unaonesha kwamba, upo uwezekano wa ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Dodoma kuwa na manufaa yafuatayo:-

- (i) Kufungua fursa mbalimbali za kiuchumi kwa mkoa wa Dodoma;
- (ii) Kurahisisha usafirishaji wa watu na bidhaa kutoka na kuingia katika jiji la Dodoma na kati ya Tanzania na nchi mbalimbali; na
- (iii) Kukuza utalii na uchumi wa nchi pamoja na kuongeza ajira kwa wananchi wanaozunguka maeneo ya mradi.

Mheshimiwa Spika, pamoja na manufaa hayo, Kamati ilibaini kuwa kuchelewa kwa mradi huu kunatokana na Serikali kuchelewa kuwalipa wananchi wanaopisha mradi kama masharti ya mfadhili yanavyotaka.

(c) Barabara ya Mzunguko wa nje ya Dodoma -

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipotembelea mradi huu ilibaini kwamba utakapokamilika utakuwa na manufaa yafuatayo:-

- (i) Kupungua kwa foleni na msongamano wa magari kwenye barabara za katikati ya jiji la Dodoma. Msongamano huo ungetokana na magari yanayosafiri katika ushoroba wa kati na ule wa barabara (Trans - Afrika), kutoka Cape Town - Afrika kusini hadi Cairo - Misri; na
- (ii) Maeneo ya jirani yanayopitiwa na mradi huu yatanufaika na huduma kama vile kujengewa vituo vya afya, shule na uchimbaji wa visima virefu. Aidha,

kuwepo kwa barabara hii kutarahisisha shughuli za kiuchumi na kijami kwa wananchi.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini kuwa zipo changamoto zinazoukabili mradi huu. Changamoto hizo ni pamoja na:-

- (i) Mlolongo mrefu wa masharti ya AfDB na hivyo kuchelewesha utekelezaji wa mradi. Masharti hayo ni pamoja na kurudia michakato ya tathmini za zabuni baada ya kuboresha vigezo vya tathmini; na
- (ii) Kutokamilika kwa malipo ya fidia kwa wananchi wanaostahili kulipwa.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipofuatilia zaidi kuhusu mradi huu, ilijulishwa kuwa, Serikali imejizatiti kutatua changamoto hizi ili kuwezesha mradi ukamilike kwa wakati.

(d) Chuo cha Ufundi cha Teknolojia ya Ujenzi

Mheshimiwa Spika, Chuo cha Ufundi cha Teknolojia ya Ujenzi kimebainika kuwa na mafanikio yafuatayo:-

- (i) Kuendelea kuandaa Mafundi wengi wa kusaidia kazi za ujenzi nchini hasa katika kipindi hiki ambacho nchi yetu imeingia katika uchumi wa kati; na
- (ii) Kupunguza changamoto ya utafutaji wa ajira zenye uhaba kwa kuwa wahitimu katika chuo hiki,

wanakuwa na uwezo wa kujiajiri badala ya kutegemea kuajiriwa Serikalini.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipofanya ziara ilibaini changamoto kubwa zifuatazo:-

- (i) Upungufu mkubwa wa watumishi ikilinganishwa na mahitaji; na
- (ii) Upungufu wa miundombinu kwa ajili ya uendeshaji na kujifunzia. Kwa mfano, chuo kinakabiliwa na upungufu wa karakana na ukosefu wa maktaba ya kisasa.

(e) Ujenzi wa Miundombinu ya Usafiri wa Mabasi Yaendayo Haraka (BRT)

Mheshimiwa Spika, Kamati ilifanya ziara ya ukaguzi wa mradi huu na ikabaini manufaa yafuatayo:-

- (i) Mradi utarahisisha usafiri kwa wakazi wa jiji la Dar es Salaam na kupunguza muda unaopotea barabarani; na
- (ii) Mradi huu utasaidia kuondoa msongamano wa magari barabarani kutokana na kupungua kwa magari ya daladala kunakosababishwa na abiria kutumia mabasi yaendayo haraka.

Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa mradi huu unakabiliwa na changamoto zifuatazo:-

- (i) Muda wa vibali vya msamaha wa kodi ya ongezeko la thamani (VAT) kutoendana na muda wa mikataba ya kazi. Kuchelewa kupatikana kwa vibali hivyo kunaathiri utekelezaji wa mradi huu;
- (ii) Kuchelewa kwa malipo ya Makandarasi na Wahandisi Washauri ambako kunasababisha ulipwaji wa riba jambo ambalo linaongeza gharama za mradi;
- (iii) Kuchelewa kwa vibali vya msamaha wa kodi (VAT) na vibali vya kazi; na
- (iv) Mkandarasi (Kampuni ya Sinohydro) alitekeleza mradi chini ya kiwango, mkandarasi ametakiwa kujenga upya jumla ya km2.5 upana mita 3.5) kwa viwango vinavyokubalika kwa gharama zake.

(f) Ujenzi wa Daraja la Tanzanite

Mheshimiwa Spika, mradi huu utakapokamilika utakuwa na manufaa yafuatayo:-

- (i) Kuokoa muda unaotumika kusafiri barabarani; na
- (ii) Daraja hili litakuwa ni kivutio kikubwa cha utalii kwa wageni, wakazi wa jiji la Dar es Salaam na wananchi wa maeneo ya jirani, hivyo litaongeza shughuli za uchumi kwa wananchi.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa changamoto, Kamati ilibaini kuwa:

- (i) Upungufu wa vifaa vya ujenzi unaosababishwa na ujenzi wa miradi nchini; na
- (ii) Kupanda kwa bei ya vifaa vya ujenzi kutokana na kufungwa kwa viwanda vingi kwa sababu ya tatizo la Uviko – 19.

(g) Mradi wa Ujenzi wa Nyumba za Makazi za Magomeni Kota

Mheshimiwa Spika, Utekelezaji wa Mradi huu umekuwa na manufaa kwa jamii na Taasisi mbalimbali kwa ujumla kama ifuatavyo:-

- (i) Mradi huu umezalisha fursa mbalimbali za ajira kwa wataalamu wa ujenzi, mafundi, wazalishaji, wauzaji na wasambazaji wa vifaa vya ujenzi, watoa huduma kama vile mama lishe;
- (ii) Mradi umetoa fursa ya mafunzo kwa vitendo kwa Wanafunzi wa fani za ujenzi kutoka vyuo mbalimbali; na
- (iii) Mradi umechangia kuongeza makusanyo ya Serikali kupitia kodi iliyokusanywa na Serikali. Makusanyo hayo yanatokana na bidhaa zilizotengenezwa katika viwanda vya ndani ya nchi (Kama vile mabati, saruji, rangi, mabomba) na kutumika katika mradi huu.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilielezwa changamoto mbalimbali zikiwemo:-

- (i) Mvua za mara kwa mara hususan kipindi cha mvua za vuli na masika zinaathiri utekelezaji wa mradi;
- (ii) Kupanda kwa gharama na kuadimika kwa vifaa vya ujenzi kama nondo, saruji, vifaa vya umeme na mabomba ya maji safi na maji taka; na
- (iii) Upotevu wa vifaa vya ujenzi wakati wa mradi ni changamoto kubwa inayotakiwa kudhibitiwa.

2.2.3 Mafanikio na Changamoto katika Sekta ya Mawasiliano

(a) Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA)

Mheshimiwa Spika, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania imefanikiwa katika mambo yafuatayo:-

- (i) Kutumia mfumo wa teknolojia unaowezesha kutambua mapato na takwimu za miamala mtandao ya fedha kama vile Vodacom (M-Pesa), Tigo (Tigo Pesa), TTCL (T-Pesa), Viettel (Halo Pesa), Airtel (Airtel Money), na Zantel (Ezy Pesa);
- (ii) Kuongeza ufanisi katika usimamizi wa Sheria na Kanuni zinazosimamia Sekta ya Mawasiliano na kuwezesha Wananchi kupata huduma mbalimbali za kifedha kwa kutumia mfumo wa *Telecommunication Traffic Management System* (TTMS);

- (iii) Kuboresha Usimamizi wa Mfumo wa Uhakikisho wa Mapato ya Mawasiliano ya Simu na usimamizi wa kanzidata kuu ya usajili wa laini za simu; na
- (iv) Kudhibiti simu za ulaghai kutoka nje ya Nchi.

Mheshimiwa Spika, Pamoja na mafanikio hayo, Kamati ilibaini changamoto zifuatazo:-

- (i) Kuongezeka kwa uhalifu mtandaoni kutokana na kuendelea kwa matumizi mabaya ya mitandao ya simu pamoja na matumizi ya lugha zisizo na staha;
- (ii) Uharibifu wa Miundombinu unaotokana na mmomonyoko wa udongo pamoja na kukatwa kwa miundombinu ya mkongo;
- (iii) Kukosekana kwa vitambulisho vya kitaifa kwa wataanzania wengi kunakoathiri usajili wa kibiometric wa watumiaji wa huduma za mawasiliano; na
- (iv) Mahitaji makubwa ya bendi za masafa ukilinganisha na rasilimali zilizopo.

(b) Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano

Mheshimiwa Spika, ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa mawasiliano umebainika kuwa na manufaa yafuatayo:-

- (i) Kuiwezesha Tanzania kuwa kitovu cha mawasiliano kikanda na kimataifa kutokana na kuunganishwa na mikongo ya kimataifa iliyopo baharini kama ile ya *Seacom* na *easy*;

- (ii) Kuhudumia kimawasiliano nchi jirani kama vile Kenya, Uganda, Burundi, Zambia, Rwanda na Malawi;
- (iii) Kueneza matumizi ya TEHAMA Serikalini ili kuongeza usimamizi na huduma kwa wananchi na uchumi wa nchi; na
- (iv) Kuwezesha sehemu zote za nchi yakiwemo maeneo ya vijijini kuunganika kimawasiliano.

Mheshimiwa Spika, pamoja na manufaa hayo, Ujenzi wa Mkongo unakabiliwa na changamoto zifuatazo:-

- (i) Uharibifu wa Miundombinu unaotokana na mmomonyoko wa udongo pamoja na kukatwa kwa miundombinu ya mkongo; na
- (ii) Malimbikizo ya Ada ya Usimamamizi wa Uendeshaji, marejesho ya kodi ya ongezeko la thamani (VAT) iliyolipwa na shirika kwa niaba ya Mkongo na gharama za upangishaji wa vifaa, yameendelea kuongezeka hadi kufikia Dola za Kimarekani **68,309,414.30.**

(c) Postikodi na Anwani za Makazi

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Postikodi na Anwani za Makazi Kamati ilibaini umuhimu wake na kutambua mafanikio yafuatayo:-

- (i) Kurahisisha shughuli zote za kijamii, kiuchumi na kisiasa na kuokoa muda. Miongoni mwa huduma

zitakazorahisishwa kutokana na Anwani za Makazi na Postikodi ni pamoja na huduma za umeme, gesi, maji, mabenki, ulinzi na usalama, huduma za dharura kama zima moto, magari ya wagonjwa, pamoja na wasambazaji wa vifurushi;

- (ii) Kuwezesha kila mwananchi wa Tanzania kuwa na Anwani halisi ya makazi;
- (iii) Kuboresha huduma za usajili wa mali, biashara, vizazi na vifo pamoja na huduma za dharura, ziweze kumfikia mwananchi; na
- (iv) Mabenki na Taasisi nyingine za fedha zitaboresha utendaji kazi wao. Aidha na Mamlaka ya Mapato itabaini walipa kodi kirahisi.

Mheshimiwa Spika, Manufaa hayo yanachangia ustawi wa wananchi na kuweka mazingira ya kukua kwa uchumi na maisha bora kwa watanzania. Hata hivyo, Kamati ilibaini uwekaji wa anwani za makazi na postikodi nchini unakabiliwa na changamoto zifuatazo:-

- (i) Mpangomiji dhaifu na ujenzi holela katika miji unasababisha ugumu katika kukamilisha anwani za makazi na postikodi;
- (ii) Kutokuwa na takwimu sahihi za idadi ya barabara nchini kunasababisha ugumu katika utekelezaji; na
- (iii) Ushirikiano mdogo uliopo kati ya wadau wakubwa kama vile Ofisi ya Rais - TAMISEMI, Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari na

Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi unaweka mkwamo.

(d) Shirika la Mawasiliano Tanzania - TTCL

Mheshimiwa Spika, Shughuli za Kamati kwa kipindi cha Januari 2021 hadi Februari 2022 ziliwezesha kubaini mafanikio yafuatavyo:-

- (i) Kuwezesha Jumla ya wateja 1,439,343, kumiliki soko la huduma za *“fixed voice data”* kwa zaidi ya asilimia 96, pamoja na asilimia 2.5 kwa huduma za simu za mkononi;
- (ii) Kukuza mapato yake kutoka shilingi **bilioni 158** mwaka 2020/21 hadi shilingi **bilioni 169**. Kiasi hicho ni ongezeko la shilingi **bilioni 11** ndani ya mwaka mmoja;
- (iii) Kuchangia kukua kwa biashara za jumla za kimataifa kutoka **bilioni 35** mwaka 2019/20 mpaka kufikia **bilioni 47** mwaka 2020/2021;
- (iv) Kuongeza ukusanyaji wa mapato ya ndani ya mwaka kwa kiasi cha shilingi **bilioni 111**. Ongezeko hilo ni sawa na asilimia 102; na
- (v) Kuimarisha mkakati wa uuzaji na usambazaji wa muda wa maongezi kutoka wasambazaji 6,836 mwezi Julai, 2020 hadi kufikia wasambazaji 7,414 mwezi Juni, 2021 sawa na ongezeko la asilimia 8.5.

Mheshimiwa Spika, zaidi ya mafanikio hayo, Kamati pia ilibaini changamoto zifuatazo:-

- (i) Mtaji mdogo wa uwekezaji usioendana na mabadiliko ya teknolojia na hivyo kushindwa kukabiliana na ushindani uliopo katika soko la huduma za mawasiliano;
- (ii) Kutokukamilika kwa mwongozo wa usimamizi na uendeshaji wa Mkongo wa Taifa na kusababisha Shirika lielemewe na mzigo wa gharama kubwa za uendeshaji;
- (iii) Changamoto ya wateja wa huduma kutolipa madeni kwa wakati zikiwemo taasisi za Serikali. Hali hii inasababisha shirika kushindwa kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi;
- (iv) Kukosekana kwa kanuni za sheria mpya ya Shirika la Mawasiliano Tanzania Na. 12 jambo linalosababisha utekelezaji wa sheria hiyo ukose ufanisi uliostahili; na
- (v) Changamoto ya sheria ya ununuzi wa umma kutoruhusu Taasisi za Umma kununua vifaa vilivyotumika vya mawasiliano, mfano Minara, vipuri vya mitambo na vinginevyo ambavyo vingeochoa fedha na muda.

(e) Shirika la Posta Tanzania - TPC

Mheshimiwa Spika, Shirika la Posta Tanzania - TPC lilibainika kuwa na mafanikio yafuatayo:-

- (i) Kuwa na huduma mtandao kama vile posta kiganjani na duka mtandao;
- (ii) Kuzinduliwa kwa duka mtandao ambalo linawezesha wananchi kuuza na kununua bidhaa mbalimbali; na
- (iii) Kuimarisha ushirikiano na Posta zingine nje ya nchi na Mashirika ya mawasiliano ya Afrika Mashariki (EACO) pamoja na Afrika katika kuhakikisha utoaji wa huduma bora.

Mheshimiwa Spika, Pamoja na mafanikio hayo, shirika hilo linakabiliwa na changamoto zifuatazo:-

- (i) Kuendelea kuwa na mtaji hasi kutokana na kutopewa mtaji (*working Capital*) tangu kuanzishwa kwake; na
- (ii) Kuelemewa na mzigo wa deni la kodi la muda mrefu, kiasi cha shilingi **bilioni 26.8**. Deni hili limetokana na kushindwa kuwasilisha kodi, riba mbalimbali kwa wakati kati ya mwaka 2007 na mwaka 2016.

(f) Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote - UCSAF

Mheshimiwa Spika, Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote umefanikiwa katika mambo yafuatayo:-

- (i) Upatikanaji wa huduma ya Mawasiliano katika maeneo ya vijijini na maeneo ya mijini yaliyokuwa na mawasiliano hafifu;

- (ii) Umesaidia kuhamasisha ushiriki wa sekta binafsi na Serikali katika utoaji wa huduma za mawasiliano kwa wote katika maeneo ya vijijini na maeneo ya mijini yaliyokuwa na mawasiliano hafifu;
- (iii) Kutengeneza mfumo kwa ajili ya upatikanaji wa mitandao ya mawasiliano na huduma rahisi na zenye ufanisi katika uzalishaji na upatikanaji katika soko la kiushindani; na
- (iv) Ujenzi wa minara unaendelea kutekelezwa na makampuni ya watoa huduma za simu mfano Kampuni ya VODACOM, Tigo, TTCL, AIRTEL, katika maeneo ya kata ya Likawage, Nainokwe, Liwiti na makao makuu ya Halmashauri ya Kyerwa.

Mheshimiwa Spika, Mfuko unakabiliwa na changamoto zifuatazo:-

- (i) Ukosefu wa fedha za kutosha kutekeleza miradi ya mawasiliano;
- (ii) Kasoro ya kisheria ambayo inatoa mwanya kwa watoa huduma na wadau mbalimbali kutowajibika kwa mfuko hivyo kupunguza wigo wa wachangiaji katika mfuko; na
- (iii) Kukosekana kwa Minara maeneo ya mipakani kunasababisha kukosa huduma ya mawasiliano au wakati mwingine kupata huduma ya mawasiliano toka nchi jirani jambo ambalo si sawa na ni hatari kwa usalama wa nchi.

SEHEMU YA TATU

3.0 MAONI NA MAPENDEKEZO

3.1 Maoni ya jumla

Mheshimiwa Spika, kama nilivyosema awali, Sekta Kuu zinazosimamiwa na Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu ni Uchukuzi, Ujenzi, Habari na Mawasiliano na Teknolojia ya Habari. Wananchi wanayo matumaini makubwa yanayopaswa kutimizwa katika sekta hizo. Ni maoni ya Kamati kuwa pamoja na kazi nzuri inayofanywa na Serikali ya Awamu ya Sita, bado juhudi za Serikali zinahitajika katika kuboresha na kutatua changamoto mbalimbali.

3.2 Mapendekezo

Mheshimiwa Spika, taarifa hii imeeleza shughuli zilizotekelezwa na Kamati pamoja na kubainisha mafanikio na changamoto kama ilivyobainika wakati wa utekelezaji wa shughuli za Kamati. Aidha, Taarifa imeonesha jinsi Katiba, Dira ya Taifa 2025, na Ilani ya Uchaguzi 2020-2025 vinavyoelekeza kuhusu Sekta zinazosimamiwa na Kamati hii. Napenda kuchukua nafasi hii kuipongeza Serikali kwa mafanikio makubwa yaliyopatikana katika Sekta za Ujenzi, Uchukuzi, Habari na Mawasiliano, na Teknolojia ya Habari.

Mheshimiwa Spika, pamoja na mafanikio hayo zipo changamoto zilizobainika na ambazo utatuzi wake utasaidia kuwezesha huduma bora, kukua kwa uchumi, maisha bora ya wananchi na maendeleo ya Taifa letu. Kwa sababu hiyo, naomba kutoa mapendekezo ya utatuzi wa changamoto kwa kila sekta kama ifuatavyo:-

3.2.1 Sekta ya Uchukuzi

(a) Mamlaka ya Bandari

KWA KUWA, Mamlaka ya Bandari Tanzania imeripotiwa kukabiliwa na tatizo la mifumo ya TEHAMA kutotosheleza, uhakika wa usalama wa mizigo na ufanisi wa huduma za Bandari, jambo linaloathiri uondoshaji wa mizigo bandarini kutokana na wadau wa huduma hiyo kutokuunganishwa kimfumo.

NA KWA KUWA, changamoto hizo zinachangia wateja wakubwa wa Bandari kutoitumia bandari hizo,

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba;

- (i) Mifumo ya TEHAMA inayotumiwa na Mamlaka ya Bandari Tanzania iboreshwe ili kuwezesha ufanisi wa huduma za Bandari, hatua itakayoongeza imani ya watumiaji wa huduma hiyo; na
- (ii) Ulinzi wa mizigo inayopokewa katika Bandari ya Dar es Salaam uimarishwe kwa kutumia TEHAMA na mbinu nyingine za kiusalama.

(b) Vyuo vilivyo chini ya Sekta ya uchukuzi

KWA KUWA, imebainika kuwa Vyuo vilivyochini ya Sekta ya uchukuzi vinakabiliwa na changamoto ya miundombinu, vifaa vya kufundishia na fedha za uendesaji, jambo linaloathiri tija ya vyuo hivyo katika maendeleo ya Sekta na uchumi,

NA KWA KUWA, changamoto zinazovikabili Vyuo hivyo, huchangia kuzorota kwa ufanisi na manufaa ya vyuo, na hatimaye kuathiri mchango wa Sekta ya Uchukuzi katika uchumi,

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba;

- (i) Serikali iviwezeshe kifedha vyuo vya umma vilivyo chini ya Sekta ya uchukuzi ili kuleta tija na kufanikisha mchango wa Sekta ya uchukuzi katika uchumi wa Taifa;
- (ii) Serikali isimamie kwa karibu upatikanaji wa vifaa na miundombinu ya kufundishia katika vyuo hivyo; na
- (iii) Serikali ije na mpango kabambe wa kuendeleza vyuo hivi ili kuvifanya viwe na uwezo endelevu wa kukabiliana na changamoto ya uduni wa miundombinu na uhaba wa vifaa vya kufundishia.

(c) Ujenzi wa Reli ya kisasa

KWA KUWA, kipande cha Reli cha Tabora – Kigoma ambacho kina nafasi nzuri ya kupata mizigo inayosafirishwa kwenda Kongo, Zambia, na Burundi hadi sasa hakijapewa kipaumbele inavyostahili;

NA KWA KUWA, kutokipa kipande hicho cha Reli umuhimu unaofaa ni kupoteza fursa za kiuchumi zinazotokana na usafirishaji katika eneo hilo, jambo ambalo halizingatii manufaa ya kiuchumi,

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba, Serikali izingatie umuhimu wa kipande cha Reli cha Tabora – Kigoma kwa lengo la kutumia manufaa makubwa ya kibiashara na uchumi ya kipande hicho.

(d) Ujenzi Reli izingatie hali ya jiografia ya maeneo

KWA KUWA, imebainika changamoto ya kuharibika kwa miundombinu ya reli, inayosababishwa na mabadiliko ya tabia nchi hususan katika maeneo ya Godegode na mto Mkondoa, ambako mafuriko huharibu vibaya miundombinu ya Reli,

NA KWA KUWA, kutokuzingatia changamoto hiyo, kutasababisha kuendelea kwa uwezekano wa hasara kubwa kwa shirika, kiuchumi, kijamii na kupotea kwa maisha ya watu,

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba, ujenzi wa Reli nchini unapofanyika, tahadhari kubwa ichukuliwe ili kuepusha uharibifu wa miundombinu hiyo.

(e) Ununuzi wa vichwa na mabehewa ya Treni

KWA KUWA, upungufu wa vichwa Arobaini na tano vya treni pamoja na mabehewa imekuwa ni changamoto inayoathiri ufanisi na mchango wa Sekta kwenye maendeleo ya ustawi wa uchumi wetu,

NA KWA KUWA, utatuzi wa changamoto hiyo unahitaji fedha za kutosha ambazo kwa uchumi wa ndani pekee si rahisi kumudu, lakini uwekezaji huo ni muhimu,

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba;

- (i) Serikali iangalie uwezekano wa kupata mkopo wa masharti nafuu ambao utawezesha ununuzi wa vichwa Arobaini na tano na mabehewa, ili kuboresha huduma ya usafiri wa Reli na usafirishaji, hatimaye kuongeza mchango wa Sekta ya Reli kwenye maendeleo ya taifa.
- (ii) Serikali ione umuhimu wa kuishirikisha Sekta binafsi katika uendeshaaji wa Reli.

3.2.2 Sekta ya Ujenzi

(a) Ujenzi wa viwanja vya ndege

KWA KUWA, kuna changamoto ya mvutano kati ya Mamlaka ya Viwanja vya Ndege na Wakala wa Barabara kuhusu ujenzi wa miundombinu katika viwanja vya ndege.

NA KWA KUWA, mvutano huo hauna tija yoyote unaathiri kasi ya maendeleo ya viwanja vya ndege, jambo ambalo si jema kwa maendeleo ya Sekta,

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba, Serikali ione umuhimu wa kuiachia Mamlaka ya Viwanja wa

Ndege Tanzania kazi ya Ujenzi na Usimamizi wa Viwanja vya Ndege;

(b) Ujenzi wa miundombinu kwa ajili ya mabasi yaendayo haraka Dar es Salaam (BRT)

KWA KUWA, imebainika kwamba uendeshaaji wa mabasi yaendayo haraka Dar es Salaam unakabiliwa na hasara kutokana na sababu mbalimbali, ikiwemo kuanza kwa mradi bila upembuzi yakinifu uliostahili, jambo lililochangia uendeshaaji kuathiriwa na mazingira.

NA KWA KUWA, athari ya kujiendesha kwa hasara inakinzana na tija iliyokusudiwa pamoja na kuharibu uwezekano wa manufaa yaliyotarajiwa na wananchi,

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba;

- (i) Serikali iandae mkakati utakaowezesha uendeshaaji wa mabasi yaendayo haraka Dar es Salaam kwa faida; na
- (ii) Kila wakati Serikali inapotaka kuanza kwa miradi mikubwa ya ujenzi, ufanyike upembuzi yakinifu unaozingatia mazingira halisi na uwezekano wenye manufaa kutokana na mradi.

(c) Vyuo vilivyopo Sekta ya Ujenzi

KWA KUWA, vyuo vingi chini ya Sekta ya Ujenzi vinakabiliwa na uchakavu wa miundombinu,

upungufu wa vifaa vya kufundishia na ufinyu wa bajeti kwa uendeshaaji wa Vyuo hivyo,

NA KWA KUWA, Kutotatuliwa changamoto hizo ni hali inayozuia ufanisi, tija na mchango wake katika ubora wa Sekta ya ujenzi na manufaa kwa uchumi, maendeleo na ustawi wa nchi katika nyanja mbalimbali,

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba;

- (i) Serikali iandae mikakati ya kuboresha miundombinu, vifaa vya kufundishia na mazingira ya kujifunza katika vyuo hivyo, ili kupata watendaji wenye uwezo unaostahili katika ngazi za chini na za kati kwenye Sekta ya Ujenzi; na
- (ii) Serikali ione umuhimu wa kuviongezea bajeti ili viweze kujiendesha.

3.2.3 Sekta ya Mawasiliano na Teknolojia ya Habari

(a) Uhalifu wa kimtandao

KWA KUWA, Kamati umebaini kuendelea kuwepo kwa tatizo la uhalifu wa kimtandao licha ya juhudi za TCRA kukabiliana na tatizo hilo;

NA KWA KUWA, kuna madhara makubwa ya kukosekana kwa usalama wa kimtandao katika uchumi, Taifa na maisha ya wananchi;

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba, Serikali kupitia TCRA ishirikiane na Jeshi la Polisi

husususan kitengo cha *Police Cyber Crime* kulikabili tatizo la uhalifu wa kimtandao ili kulimaliza kabisa.

(b) Kupungua kwa miamala ya simu

KWA KUWA, Bunge limebaini kupungua kwa miamala ya simu, jambo linalokinzana na matarajio ya kisera katika Sekta,

NA KWA KUWA, kupungua kwa miamala hiyo ya simu ni ishara ya changamoto ya shughuli za umma za udhibiti na uendeshaaji wa Sekta ya Mawasiliano, hali inayohitaji kurekebishwa mapema,

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba;

Serikali iisimamie TCRA kukutana na wadau na watoa huduma ili kuona chanzo cha kupungua kwa miamala ya simu kwa lengo la kutatua changamoto hizo.

(c) Udhibiti hafifu wa huduma za usafirishaji wa mizigo, vipeto na vifurushi nchini

KWA KUWA, Bunge limebaini kuwepo kwa changamoto ya udhibiti na usimamizi wa huduma ya usafirishaji wa mizigo, vipeto na vifurushi nchini;

NA KWA KUWA, changamoto hiyo inachangiwa na uwepo wa wasafirishaji wengi zaidi ya Shirika la

Posta na ambao hawatumii mfumo wa kielektroniki, jambo linaloathiri mapato, udhibiti na usimamizi.

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba;

- (i) Serikali iweke Kanuni zitakazosimamia kumbukumbu za kielektroniki za usafirishaji wa mizigo, vifurushi na vipeto; na
- (ii) Serikali iisimamie TCRA ambayo ni mtoa leseni kwa wasafirishaji mizigo, vifurushi na vipeto iongoze udhibiti wa usafirishaji huo ili kutatua kero wananchi inayotokana na upotevu wa mizigo pamoja na utapeli.

(d) Changamoto za shughuli za Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote

KWA KUWA, Mfuko wa Mawasiliano kwa wote unakabiliwa na changamoto za ufinyu wa bajeti, kutofanikisha ubora wa mawasiliano kwa wananchi wanaoishi maeneo ya mipakani mwa nchi na tatizo la TTCL kushindwa kuweka minara ya mawasiliano,

NA KWA KUWA, hali hiyo inaathiri kufanikisha azma ya kupeleka huduma ya Mawasiliano yasiyokuwa na mvuto wa kibiashara, jambo ambalo linakinzana na matarajio ya wananchi na dira ya Taifa ya mwaka 2005,

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba;

- (i) Serikali itenge fedha zaidi kadiri inavyowezekana kwa ajili ya Mfuko huu (UCSAF) ili kuuwezesha kuwa na nguvu ya kuimarisha mifumo ya TEHAMA na kutekeleza majukumu yake inavyostahili;
- (ii) Serikali isimamie Kampuni ya Mawasiliano (TTCL) kukamilisha kwa wakati miradi ya ujenzi wa minara iliyochini yake ili kutokwamisha lengo la Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote; na
- (iii) Serikali ihakikishe kuwa Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote (UCSAF) inawasimamia ipasavyo watoa huduma wote wa shughuli za ujenzi wa minara ili kuwezesha huduma zenye kasi na bora za Mawasiliano ya Simu.

(e) Madeni makubwa kwa Shirika la Posta Tanzania

KWA KUWA, nia ya Serikali kuliwezesha Shirika la Posta lijiendeshe kwa tija na kumudu ushindani wa kibiashara inakwamishwa na mzigo mkubwa wa madeni ya muda mrefu ya kodi, unaolikabili Shirika hilo,

KWA HIYO BASI, upo umuhimu wa kulisaidia Shirika hilo kuondokana na mzigo huo ili kuwa katika nafasi nzuri ya kujiendesha kwa tija na kumudu ushindani;

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba;

- (i) Serikali ilisaidie Shirika la Posta liweze kulipwa madeni yake mapema; na
- (ii) Serikali isimamie na kuitaka TCRA kulipa fedha Shirika la Posta ikiwa ni Kamisheni kutokana na mapato wanayopata ya ada ya leseni ya wasafirishaji wa mizigo, vifurushi na vipeto katika mabasi na malori.

(f) Changamoto ya madeni ya TTCL na uendeshaji wa Mkongo wa Mawasiliano wa Taifa

KWA KUWA, Kampuni ya Mawasiliano Tanzania inakabiliwa na changamoto ya madeni yake kutokulipwa, ukosefu wa Kanuni za uendeshaji wa Mkongo wa Taifa na ufinyu wa mtaji, hali inayoathiri uwezo wa Kampuni hiyo kujiendesha inavyostahili,

NA KWA KUWA, kutotatua changamoto hizo ni hatari kwa mustakabali wa Kampuni hiyo muhimu katika Sekta ya Mawasiliano,

KWA HIYO BASI, Bunge linashauri kwamba;

- (i) Serikali iisaidie Kampuni ya Mawasiliano ya Simu (TTCL) ili iweze kulipwa madeni yake yote;
- (ii) Serikali ikamilishe Kanuni za uendeshaji wa Mkongo wa Taifa chini ya Kampuni ya Simu Tanzania;
- (iii) Serikali itoe fedha kwa TTCL ili kuiongezea mtaji wa kuweza kujiendesha kwa tija na ushindani; na

- (iv) Serikali ifanye marekebisho ya sheria ya manunuzi ili TTCL iweze kununua vifaa chakavu kutoka makampuni mengine.

SEHEMU YA NNE

4.0 HITIMISHO NA HOJA

4.1 Hitimisho

Mheshimiwa Spika, naomba kuhitimisha Taarifa hii kwa kuthamini utaratibu uliowekwa na Bunge wa kuzitaka Kamati za Kudumu za Bunge kuripoti shughuli zake kwa kipindi cha mwaka. Utaratibu huu unaliweka Bunge katika nafasi ya kutambua hali ilivyo katika sekta mbalimbali. Kwa kuwa Taarifa hizo zinatolewa katika Mkutano wa Mwisho kabla ya mkutano wa bajeti, ushauri wa Bunge kwa serikali unaweza kufanyiwa kazi kwa mwaka wa fedha unaofuata.

Mheshimiwa Spika, kwa maelezo hayo, napenda kukushukuru tena kwa kunipa nafasi hii adhimu ili niweze kuwasilisha Taarifa hii mbele ya Bunge lako Tukufu. Naamini maelezo na ufafanuzi niliutoa, utaliwezesha Bunge kujadili inavyostahili na kutoa ushauri kwa Serikali ili kuboresha shughuli na kuongeza tija katika sekta zinazosimamiwa na Kamati hii.

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu, naomba kumshukuru kwa dhati Mhe. Prof.

Makame Mnyaa Mbarawa (Mb), Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi akishirikiana na Manaibu Mawaziri Mhe. Eng. Msongwe Geofrey Kasekenya (Mb) (Ujenzi), na Mhe. Atupele Fredy Mwakibete (Mb) (Uchukuzi) kwa ushirikiano mzuri wanaoutoa kwa Kamati. Vile vile, namshukuru Mhe. Nape Moses Nnauye (Mb) Waziri wa Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, Mhe. Eng. Kundo Andrea Mathew (Mb), Naibu Waziri wa Mawasiliano na Teknolojia ya Habari kwa kuipa Kamati ushirikiano stahiki.

Mheshimiwa Spika, nawashukuru pia Makatibu Wakuu, Naibu Makatibu Wakuu na Watendaji wote wa wizara ya Ujenzi na Uchukuzi, na Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari kwa kuwawezesha Mawaziri na Naibu Mawaziri kutoa ushirikiano kwa Kamati.

Mheshimiwa Spika, kipekee kabisa nawashukuru Wajumbe wa Kamati hii kwa kwa kujituma wakilenga kutoa ushauri unaofaa kwa Bunge. Kufanya hivyo kutaiwezesha Serikali kuboresha maeneo mbalimbali na kuendelea kukidhi matarajio ya wananchi kwa Serikali yao. Kwa kutambua mchango wao, naomba kuwataja kwa majina kama ifuatavyo:-

1. Mhe. Moshi Seleman Kakoso, Mb, - **Mwenyekiti**
2. Mhe. Anne Kilango Malecela, Mb, - **Makamu Mwenyekiti**
3. Mhe. Zuberi Mohamed Kuchauka , Mb, - **Mjumbe**
4. Mhe. Abbas Ali Hassan Mwinyi, Mb "
5. Mhe. Miraji Mtaturu, Mb "
6. Mhe. Sofia Hebron Mwakagenda, Mb "
7. Mhe. Ahmed Mabkhut Shabiby, Mb "
8. Mhe. Aeshi Khalfan Hilaly, Mb "

9.	Mhe. Abdulazizi Mohamed Abood Mb	"
10.	Mhe. Eng.Mwanaisha Ng'anzi Ulenge, Mb	"
11.	Mhe. Mohamed Maulid Ali, Mb	"
12.	Mhe. Innocent Edward Kalogeris, Mb	"
13.	Mhe. Mbarouk Juma Khatibu, Mb	"
14.	Mhe. Masache Njelu Kasaka, Mb	"
15.	Mhe. Amina Ally Mzee, Mb	"
16.	Mhe. Rose Vicent Busiga, Mb	"
17.	Mhe. Ally Anyigulile Jumbe Mlaghila, Mb	"
18.	Mhe. Fredric Edward Lowassa,Mb	"
19.	Mhe. Stella Simon Fiyao, Mb	"
20.	Mhe. Innocent Sebba Bilakwate, Mb	"
21.	Mhe. Ghati Zephania Chomete, Mb	"
22.	Mhe. Ahmed Yahya Abdulwakil, Mb	"
23.	Mhe. Bahati Khamis Kombo, Mb	"
24.	Mhe. Angelina Adam Malembeka, Mb	"
25.	Mhe. Ahmed Ally Salum, Mb	"

4.2 Hoja

Mheshimiwa Spika, baada yakusema hayo, naliomba Bunge lako tukufu lipokee na kuijadili Taarifa ya Mwaka ya Shughuli za Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu kwa kipindi cha Januari 2021 hadi Februari 2022, ili hatimaye kupitisha mapendekezo ya kamati yawe ushauri wa Bunge kwa Serikali.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

Moshi Selemani Kakoso, Mb
Mwenyekiti
Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu
15 Februari, 2022